

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
ІМЕНІ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

ФІЛОЛОГІЯ ХХІ СТОЛІТТЯ

**Збірник наукових праць
студентства й наукової молоді**

(за матеріалами XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентства й наукової молоді,
Харків, 15 квітня 2021 року)

ДК: 881 + 883 + 882 + 882 + 808

Ф 56

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 10.09.2021 року)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голобородько Костянтин Юрійович – доктор філологічних наук, професор, декан українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Лебеденко Юлія Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, координатор з наукової роботи українського мовно-літературного факультету імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

Маленко Олена Олегівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри українознавства та лінгводидактики

Мельників Ростислав Володимирович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова

Щербакова Наталія Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови

Обиденнікова Марина Олегівна – здобувач II курсу третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри української мови

Автори публікацій несуть відповідальність за достовірність фактичних даних, чіткість викладу тексту, цитування, а також мовно-стилістичний рівень написання матеріалів.

Філологія XXI століття [Електронне видання] : Збірник наукових праць студентства й наукової молоді, Харків, 15 квітня 2021 р. / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди ; [редкол.: К. Ю. Голобородько (голов. ред.) та ін.]. Харків, 2021. 164 с.

©Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2021

©Автори публікацій, 2021

Використання топонімів південного регіону України в навчальному процесі.....	130
<i>Саккер Олександра</i>	
Жіночі персонажі російської народної казки та їхні міфологічні витоки.....	131
<i>Севрук Катерина</i>	
Образ жінки-борчині в романі В. Шкляра «Маруся».....	133
<i>Тіханова Регіна</i>	
Формування граматичної компетентності учнів у вивченні шкільного курсу морфології.....	135
<i>Трускал Марина</i>	
«Озерний вітер» Ю. Покальчука як зразок сучасної міфологічної прози	137
<i>Усатенко Вікторія</i>	
Верланізація у французькій мові та принципи побудови верланів.....	141
<i>Хардіков Олексій</i>	
My experience of teaching English.....	143
<i>Хоменко Нікіта</i>	
Терміни і професіоналізми в галузі бухгалтерського обліку: до проблеми розмежування	144
<i>Черевко Юлія</i>	
Роль бізнес-англійської мови у сучасному світі.....	146
<i>Черкашина Вікторія</i>	
Щастя як феномен буття людини.....	148
<i>Черкашина Вікторія</i>	
Linguistic deviations in media discourse.....	152
<i>Чеснюк Анастасія</i>	
Стилістичні засоби в медійному дискурсі (інтернет-магазинах).....	153
<i>Чеснюк Анастасія</i>	
Сталі вирази з семантикою «відсутність світла» в російській та китайській мовах (до постановки проблеми).....	155
<i>Чу Йівей</i>	

ойконіми, спелеоніми, ороніми, хороніми. Отже, топоніміка – це багатогалузева наука.

Щоб дослідити окремих регіон, потрібно знати історію та походження цього краю. Для експерименту вирішили дослідити свій регіон - південь України. У системі топонімів регіону півдня виділяємо декілька груп різномовних назв: тюркських, іранських, слов'янських: українських, російських. Найбільшою за кількістю є група слов'яномовних назв географічних об'єктів. У самому типовому відношенні вона розташована серед гідронімів, топонімів, а особливо серед назв населених пунктів та мікротопонімів. Літописні назви географічних об'єктів дійшли до нас у такому вигляді — Хортиця (Хортич, Кортич, Хордецкий), Тягинка (Тягинька, Тягинська, Тигунка) — й встановити їх первинний варіант досить важко. Зовсім протилежно можна сказати про україномовні та російськомовні мікротопоніми, гідроніми та ойконіми. Цікавим є той факт, що серед ойконімів Півдня України найбільшу частину складають антропоойконіми, тобто назви населених пунктів, в основі яких лежать ім'я, прізвище або прізвиська людини. Наприклад: Андріївка, Олександрівка, Розумовка, Тарасівка, Софіївка, Петромихайлівка та інші. Як правило, в цих полемічних назвах своє відображення знайшли імена першопоселенців, володарів земель та маєтків. Стародавні слов'янські та іншомовні назви належать до різних топооб'єктів: урочищ, річок, могил, байраків. Українські та російські назви належать мікротопонімам та об'єктам, що виникли завдяки діяльності людей: шляхам, селам, містам, територіально-адміністративним одиницям тощо. Топонімія Півдня України відображає історичні етнічні процеси, що проходили на території регіону. На її складання мали вплив географічне положення та кліматичні умови краю. Можемо зробити висновок, що будь-яка географічна назва має своє значення.

*Севрук Катерина Олексіївна
Харків, ХНПУ імені Г.С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., доц. А.Г. Козлова*

ЖІНОЧІ ПЕРСОНАЖІ РОСІЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ ТА ЇХ МІФОЛОГІЧНІ ВИТОКИ

Метою нашої роботи є характеристика особливостей жіночих образів російської народної казки з точки зору відображення в них слідів міфологічних уявлень східних слов'ян. Актуальність теми визначається значимістю фольклору в історії розвитку культури людства, а також недостатньою вивченістю міфологічних витоків і збережених слідів міфологічної свідомості в російській народній казці в цілому та її жіночих персонажах.

У чарівній казці, яка є результатом розкладання міфологічної свідомості людини, можна помітити відхилення від «норми», запропонованої патріархальним суспільством. Проведене дослідження показало, що в російській фольклорній казці жінка, крім краси, має гострий розум і інколи

небачену фізичну силу, що допомагає їй у вирішенні складних завдань. Це є спільною рисою, що притаманна цілій парадигмі образів. У деяких казках зустрічається образ цар-дівичі, який контамінує риси типового казкового жіночого персонажа і риси епічної багатирки.

В.Я. Пропп в роботі «Морфологія чарівної казки» розмежовує два типи жіночих образів, що є характерними практично для всіх російських народних казок, – войовниця та вірна наречена і слухняна дружина [3: 136]. Дослідник відзначає, що жіночий персонаж не завжди залишається в рамках, запропонованих йому «нормою». Іноді вражає жорстокість героїні, дії якої виходять за межі дозволеного. Згадаймо хоча б образ цар-дівичі Синьоочки з казки «Про молодильні яблука і живу воду». За своєю суттю вона є войовничою дівочою, яка нападає на головного героя, захищаючи власне царство: «Дівича Синьоочка стала коліном на його білі груди і витягує кинжалище булатний – пороти йому білі груди» [1: 312]. (Тут і далі переклад російськомовних джерел українською наш. – К. С.) Отже, особливості поведінки, що характерні для жіночих персонажів російської народної казки, не завжди відповідають прийнятним в соціумі «нормам»; героїня – часто мудра жінка, часом приймає на себе скоріше чоловічі, ніж жіночі ролі, в той час як чоловічий персонаж нерідко є «слабким» образом, бо весь час потребує допомоги у тієї сили, яка врятує його і прибере усі перешкоди.

Вивченням даної проблеми займається В.Н. Люсин. Він пропонує розподіл казкових жіночих персонажів на два типи – «традиційна жіночність» і «амазонка». Дослідник відзначає, що це «привід для дискусії: одні вважають, що сценарій “амазонки” – спадщина архаїчної давнини, іншим здається, що ігри в “матріархат” – результат пізнього зсуву в свідомості» [2: 8]. Кожен з двох типів передбачає певну поведінку героїнь і наявність якостей, які стають типовими для класичного казкового сюжету. У міфах відображені базові моделі поведінки, які впливають на сприйняття персонажа, його відбиття у свідомості архаїчного людини.

Досліджуючи дану тему, ми також виявляємо інтерес до архетипів, які у фольклорних казках є відображенням і результатом колективної психіки стародавньої людини. Наприклад, в образі головної героїні казки «Піди туди – не знаю куди, принеси те – не знаю що» Мар’ї-царівни можна виділити архетип, що походить з культу Великої Богині, який передбачає функції дарувальника, радника і деміурга. Саме завдяки цьому образ Мар’ї-царівни є нетиповим, бо йому притаманна активна дія, спрямована на реалізацію себе як особистості. Марія реалізує себе як розумна дружина і дає можливість для реалізації чоловіку, вона завжди знаходить вихід із ситуації, якою б складною вона не виявилася. Такими ж якостями наділені Марія Морівна, Василиса Премудра, Синьоочка, Баба-Яга, Царівна-жаба. Цим жіночим персонажам притаманна сильна позицією та представляють репрезентацію жіночого образу.

Аналіз фольклорних казок допомагає краще розібратися в тому, чи були ці «норми», які часто співвідносять з жіночим образом, сформовані пізніше часу створення казки або вони завжди існували в свідомості людини. На нашу

думку, вони були сформовані і нав'язані суспільством на більш пізньому етапі. У чарівній казці для реалізації жіночого персонажа не обов'язково бути дружиною, дівчина цілком може володіти царством і також захищати його, але навіть в шлюбі вона не позбавляється можливості брати на себе відповідальність і за себе, і за свого чоловіка.

Таким чином, можна стверджувати, що питання про міфологічні витоки жіночих персонажів російської народної казки є проблемою, яка вимагає більш детального розгляду. У казках зустрічаються жіночі образи, поведінка яких виходить за межі прописаних суспільством норм. Вони можуть розглядатися як унікальні, так як є приналежністю переважно чарівних казок і змінюють типове уявлення про казковий жіночий образ в цілому.

Література

1. Аникин В.П. Русский фольклор. М.: Художественная литература, 1985. 367 с. (Классики и современники). **2. Люсин В.Н.** Особость архетипов женского / девичьего успеха в русской сказке. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/896/566/1216/0091x40SIN.pdf>. **3. Пропп В.Я.** Морфология (волшебной) сказки. Исторические корни волшебной сказки. М.: Лабиринт, 1998. 511 с.

Тіханова Регіна Олександрівна
Харків, ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Наук. кер.: к. філол. н., М. Г. Повар

ОБРАЗ ЖІНКИ-БОРЧИНІ В РОМАНІ В. ШКЛЯРА «МАРУСЯ»

Немає сумніву, що українська література у певному періоді зазнала потужний феміністичний перелам завдяки появі великої кількості творів, які гучно проголошували права та потреби жінок. Безперечно, у XXI столітті є актуальна тема гендерної нерівності та її прояви у будь-якому творчому сегменті. Сьогодні соціальна ситуація має значні зміни і все частіше суспільство відходить від гендерних стереотипів. Доказом цього слугує велика кількість творів де змальовують жінку як самореалізовану, сильну, розумну, ту хто може протистояти будь-яким незгодам.

Говорячи про класичну і всім відому українську літературу, феміністичний напрямок подається тут досить своєрідно. Письменники української літератури у багатьох випадках стало змальовують образ жінки, який закріпився і постає перед читачем у сьогоденні. Твори насичені стереотипами жіночих обов'язків: приготувати їжу, виховати дітей, прибирати, попрали, впоратися в городі чи в полі. Автори, які самі того не прагнувши, створили та просували шаблон, який і досі живе серед нас. Творчість багатьох видатних українських письменників, яку вивчають учні в школі популяризують ці жіночі стереотипи, висвітлюючи образ жінки, ідеалізованої тогочасним суспільством.

Однак існують в класичній українській літературі й інші твори де зникає трактування дій жінки, які пов'язані з чистотою у хаті та смачною їжею.